

AD 17/25

LIMITE

CONF-ME 4

ÜHINEMISDOKUMENT

Teema: EUROOPA LIIDU ÜHINE SEISUKOHT
– 4. peatükk: kapitali vaba liikumine

EUROOPA LIIDU ÜHINE SEISUKOHT

Läbirääkimiste 4. peatükk: kapitali vaba liikumine

Käesolev Euroopa Liidu seisukoht põhineb Montenegroga peetava ühinemiskonverentsi jaoks kujundatud üldisel seisukohal AD 23/12 (CONF-ME 2) ning selle suhtes kohaldatakse ühinemiskonverentsil heaks kiidetud läbirääkimispõhimõtteid, eelkõige järgmisi:

- läbirääkimiste peatüki suhtes kummagi poole väljendatud arvamus ei mõjuta mingil viisil seisukohta, mis võidakse võtta teiste peatükkide suhtes;
- kokkuleppeid (isegi osalisi kokkuleppeid), millele on läbirääkimiste käigus järjestikku läbivaadatavate peatükkide osas jõutud, ei saa pidada lõplikeks enne üldise kokkuleppe saavutamist;
- kohaldatakse läbirääkimisraamistiku punktides 24, 28, 41 ja 44 sätestatud nõudeid.

EL innustab Montenegrot jätkama oma õigusaktide vastavusse viimist ELi *acquis*'ga (märkides, et enne ühinemist võivad jõustuda seda täiendavad õigusaktid), kindlustama selle tõhusa rakendamise ja jõustamise ning töötama juba enne ühinemist välja ELi poliitika ja vahenditega võimalikult sarnased poliitikad ja vahendid.

EL märgib, et Montenegro kiidab oma seisukohas AD 5/14 (CONF-ME 1) ja selle *addendum*'is AD 5/14 ADD 1 (CONF-ME 1) heaks 4. peatüki alla kuuluva *acquis*' 2. oktoobri 2025. aasta seisuga ning kinnitab, et on valmis seda rakendada Euroopa Liiduga ühinemise kuupäevaks.

Üldine raamistik kapitali vabaks liikumiseks

EL tunnistas, et Montenegro on kehtestanud kapitali vaba liikumise korra, mis on piiranguteta ja suures osas kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 63 sätestatud põhimõtetega. Välismaalaste õigus omada Montenegros vara on kaitstud põhiseadusega.

EL võtab teadmiseks, et Montenegro välisinvesteeringute seadus tagab välisinvestoritele võrdse kohtlemise ning võimaldab välisinvestorite kasumi ja dividendide piiramatut ülekandmist ja päritoluriiki ülekandmist. Õigus- ja institutsioonilises raamistikus ei seata piiranguid seoses välismaise kontrolliga ega välismaalaste õigusega eraomandile. Välisinvesteeringute seadusesse tehtud muudatustega on kõrvaldatud piirangud, mis kehtisid seoses kohalikesse äriühingutesse investeerimisega selle peatüki avamise ajal.

EL märgib, et vabatahtlike pensionifondide seadus sisaldab territoriaalset piirangut kinnisvarasse investeerimise suhtes. EL kutsub Montenegrot üles selle sätte enne ühinemist seadusest eemaldama ja esitama selleks ajakava.

Seoses maa omamisega välismaalaste poolt tervitab EL 2025. aasta märtsis Montenegro omandiõiguse seadusesse tehtud muudatusi. EL märgib, et ühinemise hetkest tuleb kõik piirangud kaotada, et tagada ELi kodanike võrdne kohtlemine elamu- ja ärikinnisvara ning põllumajandusmaa omandamisel. EL märgib, et põllumajandusmaa seadusega säilitatakse üldine nii kodanike kui ka välismaalaste suhtes kehtiv riigi põllumajandusmaa omandamise keeld.

EL märgib, et Montenegro kavatses säilitada oma õigusaktides kolmandate riikide suhtes kehtestatud kinnisvara omandamisega seotud piirangud. EL tuletab meelde, et ELi toimimise lepingu artikliga 64 antakse liikmesriikidele õigus säilitada sellised kolmandate riikide suhtes kehtestatud piirangud, eelkõige seoses otseinvesteeringutega kinnisvarasse, mis kehtisid 31. detsembril 1993 ning on siiani jõus. EL tõdeb, et kooskõlas ELi toimimise lepingu artikli 64 lõikega 1 määratakse Montenegro ühinemislepingus seoses Montenegros kinnisvara omandamisega kolmandatest riikidest pärit füüsiliste ja juriidiliste isikute poolt võrdluskuupäevaks 22. juuni 2009. EL märgib, et kolmandate riikide erinev kohtlemine, mida Montenegrot puudutava kuupäeva muutmine endaga kaasa toob, on piiratud ning kujutab endast üldist liberaliseerimist ning järgib seega aluslepingu põhimõtteid seoses kapitali ja maksete vaba liikumisega mitte ainult ELis, vaid ka tehingute sooritamisel kolmandate riikidega.

EL tuletab meelde, et ühinemisel peaks Montenegro tagama, et 2009. aasta omandiõiguse seadusega ELi ja Montenegro kodanikele võimaldatud kohtlemist laiendatakse ka Euroopa Majanduspiirkonna kodanikele. EL tuletab meelde, et omandiõiguse taastamine on endiselt 23. peatüki oluline osa.

Maksed

EL märgib, et Montenegro maksete õigusraamistik on suures osas *acquis*'ga vastavusse viidud. Lisaks märgib EL, et Montenegro on teinud märkimisväärseid jõupingutusi, et viia oma õigusaktid täielikult vastavusse teise makseteenuste direktiiviga (direktiiv 2015/2366/EL) ja määrusega, millega kehtestatakse eurodes tehtavatele kredit- ja otsekorraldustele tehnilised ja ärilised nõuded (määrus 2012/260/EL – SEPA määrus). See vastavusseviimine võimaldas Montenegrol 2024. aasta novembris ühineda ühtse euromaksete piirkonna (SEPA) geograafilise kohaldamisalaga.

Sellela seoses märgib EL, et 2025. aasta 13. mai seisuga osalesid SEPA maksekavades Montenegro keskpank ja kõik riigisisised pangad ning et SEPA maksed hakkasid Montenegros toimima 6. oktoobril 2025. EL tervitab neid arenguid, millest tulenevalt jõuab ELiga integreerumisest saadav kasu Montenegro kodanike ja ettevõtjateni juba enne ühinemist.

EL kutsub Montenegrot üles viima enne ühinemist lõpule oma õigusaktide vastavusse viimise teise makseteenuste direktiiviga ja selle teiseste õigusaktidega, eelkõige komisjoni delegeeritud määrustega 2018/389/EL ja 2022/2360/EL, samuti komisjoni rakendusmäärusega 2019/410/EL ja komisjoni delegeeritud määrusega 2019/411/EL. Lisaks kutsub EL Montenegrot üles tagama, et kõik riigipõhised õigusnormid, mida nõutakse riiklikelt ametiasutustelt SEPA määruse ja piiriüleste maksete määruse (määrus 2021/1230/EL) alusel, võetakse vastu vähemalt kuus kuud enne ühinemist.

Lisaks märgib EL, et piiriüleste maksete määrus sisaldab mitmesuguseid makseteenuse pakkujatele pandud kohustusi, mis nõuavad tehnilist ettevalmistust ja rakendamist enne ühinemist. EL kutsub Montenegro ametiasutusi üles tegema maksesektoriga koostööd, et tagada kõigi piiriüleste maksete määruse asjakohaste sätete rakendamine alates ühinemise esimesest päevast. EL märgib sellega seoses, et Montenegro keskpank ja riigisisised pangad on juba kokku leppinud SEPA tehingute suhtes kohaldatavate tasude vähendamises ja piiramises alates 6. oktoobrist 2025, valmistudes täielikult lõpetama riigisiseste ja piiriüleste eurodes tehtavate maksete eristamise.

EL märgib, et Montenegro õigusaktid ei ole veel kooskõlas välkmaksete määrusega (määrus (EL) 2024/886), millega muudetakse ka teist makseteenuste direktiivi, piiriüleste maksete määrust ja SEPA määrust. EL kutsub Montenegrot üles tagama oma õigusaktide kooskõla välkmaksete määrusega ja selle, et riigi maksesektor on valmis töötleva välkmakseid ja rakendama makse saaja kontrollimise teenust, samuti selle, et ta teeb enne ühinemist vajalikud sanktsioonikontrolliga seotud muudatused.

EL märgib, et Montenegro arengupanga seaduse kohaselt on arengupangal õigus teha maksetehinguid, kuigi tema suhtes ei kehti samasugused juriidilised kohustused nagu krediitiasutuste suhtes ega Montenegro seaduse sätteid, mis on kooskõlas teise makseteenuste direktiiviga, milles täpsustatakse maksete õigusraamistikku. EL rõhutab, et see ei ole kooskõlas ELi *acquis*'ga ning seda tuleb võimalikult kiiresti muuta, et tagada arengupangale samad õiguslikud ja regulatiivsed kohustused kui teistele finantsasutustele. Lisaks on Montenegro jaoks tingimata vajalik tagada, et arengupanga seadus oleks kooskõlas kogu *acquis*'ga, mis sisaldub ühinemisläbirääkimiste muudes peatükkides.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise vastu võitlemine

EL märgib, et Montenegro on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonnas oma õigusaktid kehtiva ELi *acquis*'ga suures osas vastavusse viinud. EL tervitab viimastel aastatel õigusaktidesse tehtud muudatusi, eelkõige 2025. aasta märtsis rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusesse tehtud muudatusi, millega kehtestatakse rangemad normid krüptovara, hasartmängukorraldajate ja tegelike tulusaajatega seotud läbipaistvuse kohta.

EL toob esile, et kehtivate riiklike õigusaktide ja ELi õigusaktide vastavuses on endiselt mõningaid lünki. Need lüngad on seotud järgmisega: a) terrorismi rahastamise määratlus, mis ei ole ELi määratlusega täielikult kooskõlas, b) andmekaitse ja andmete säilitamine, kusjuures andmete säilitamise aeg on Montenegros pikem kui ELi õigusega lubatud, ning c) karistused, kusjuures Montenegro kehtestatud miinimumkaristused on ELi õigusega nõutavatest karistustest palju leebemad. EL kutsub Montenegrot üles nende lünkadega tegelema ja oma õigusakte võimalikult kiiresti muutma, et tagada õigusaktide täielik vastavusseviimine hiljemalt 1. juulil 2026. EL märgib, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise *acquis*' rakendamist tuleb parandada, ning soovib Montenegrol saavutada häid tulemusi selle õigusakti nõuetekohasel rakendamisel ja jõustamisel enne ühinemist.

EL märgib, et Montenegro on varem vastu võtnud terrorismi, rahapesu ja terrorismi rahastamise ennetamise ja nende vastu võitlemise strateegiad (sealhulgas praegune strateegia aastateks 2022–2025) ning et ta kavatses eelseisval perioodil välja töötada uue strateegia. EL kutsus Montenegrot üles võtma viivitamata vastu uue strateegia koos tegevuskavaga ning tagama selle rakendamise hoolika järelevalve ja aruandluse.

EL tervitab Montenegro head koostööd Euroopa Nõukogu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmeid hindava eksperdikomiteega (MONEYVAL) ja rahapesuvastase töökonnaga viimastel aastatel. EL ootab, et Montenegro rakendaks süstemaatiliselt nende soovitusi, eelkõige MONEYVALi järgmises hindamisvoorus esitatavaid soovitusi.

EL märgib, et Montenegrol on toimiv rahapesu andmebüroo, mis on seotud siseministeeriumi politseiosakonnaga ja mille tegevuse sõltumatus on seadusega tagatud. EL märgib, et rahapesu andmebüroo on Egmonti rühma liige. Egmonti rühm on rahvusvaheline organisatsioon, kus rahapesu andmebürood saavad vahetada eksperditeadmisi ja finantsandmeid rahapesu, terrorismi rahastamise ja sellega seotud kuritegude vastu võitlemiseks. EL tervitab asjaolu, et viimastel aastatel on rahapesu andmebüroole edastatavate kahtlaseid tehinguid käsitlevate teadete arv suurenenud. EL märgib, et mõned rahapesu andmebüroo ametikohad on endiselt täitmata, ning kutsus Montenegrot üles täitma need vabad ametikohad enne ühinemist ja jätkama töötajate koolitamist.

EL tervitab asjaolu, et finantsasutuste järelevalveasutused (Montenegro keskpank, kapitalituruamet, kindlustusjärelevalve amet ning elektroonilise side ja postiteenuste amet) on viimastel aastatel kontrolli tõhustanud. EL kutsub kõiki järelevalveasutusi tungivalt üles oma jõustamissuutlikkust tugevdama. EL märgib siiski, et vaatamata hiljutistele edusammudele on rahapesujuhtumite uurimiste, rahapesu eest vastutusele võtmiste ja rahapesus süüdimõistmiste arv endiselt väike. EL kutsub Montenegrot üles saavutama häid tulemusi uute muudetud ja tõhustatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise õigusaktide jõustamisel. EL kutsub kõiki Montenegro ametivõime üles kasutama järjepidevalt finantsuurimisi kriminaaltulu jälitamiseks ja konfiskeerimiseks, keskendudes suure riskiga kuritegudele, organiseeritud kuritegevusele ja välismaale viidavale varale. Äärmiselt oluline on säilitada Montenegro keskpanga kui ühe peamise rahapesuvastase võitluse järelevalveasutuse sõltumatus ja seda tugevdada kooskõlas ühinemisläbirääkimiste 9. ja 17. peatüki sulgemiskriteeriumides esitatud nõuetega.

EL märgib, et MONEYVAL on tuvastanud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise järelevalves puudusi mõnede kindlaksmääratud finantssektoriväliste ettevõtete või kutsealade puhul nagu juristid ja notarid. Erinevate kindlaksmääratud finantssektoriväliste ettevõtete või kutsealade suhtes ei kohaldata litsentsimis-, registreerimis- või kutsealase akrediteerimise või kutsealaga tegelemise nõudeid. EL eeldab, et Montenegro suurendab jõupingutusi tagamaks, et valitseb laiapõhjaline arusaam rahapesuga seotud riskidest kindlaksmääratud finantssektorivälistes ettevõtetes või kutsealadel, ning tagamaks nende kindla järelevalve. EL kutsub Montenegrot tungivalt üles esitama strateegia õigusaktide täieliku vastavusse viimise ja jõustamise tulemuste kohta ning jälgib tähelepanelikult selle strateegia rakendamist.

Üldiselt kutsub EL Montenegrot üles viima oma õigusaktid täielikult vastavusse rahapesu ja terrorismi rahastamise vastast võitlust käsitlevate Euroopa ja rahvusvaheliste standarditega ning jätkama heade tulemuste saavutamist ühinemisläbirääkimiste 4. ja 24. peatüki kohaste õigusaktide ja nendega seotud reguleerivate meetmete rakendamisel ja jõustamisel. EL jälgib tähelepanelikult nende tulemuste saavutamist. Erilist tähelepanu tuleb pöörata haldussuutlikkuse tugevdamisele rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse ning finantssektoriväliste üksuste, ettevõtete ja kutsealade järelevalve valdkonnas.

Haldussuutlikkuse tugevdamine

EL märgib, et Montenegrol on kapitali liikumise, maksete ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonnas piisav õigus- ja institutsiooniline raamistik. Kapitali liikumise osas on peamised poliitikat kujundavad ja reguleerivad institutsioonid Montenegro keskpank ja rahandusministeerium. Samuti on olulised kohustused kapitalituruametil ja kindlustusjärelevalve ametil, eelkõige seoses finantsasutuste ja kindlustusandjate kapitalitehingutega.

Seoses maksesüsteemidega märgib EL, et Montenegro keskpank on peamine süsteemi reguleerimise ja järelevalve eest vastutav avalik-õiguslik asutus. Keskpank teeb tihedat koostööd riiklike finantsasutustega. EL märgib, et keskpank kontrollib korrapäraselt riiklikke makseteenuse pakkujaid ja võtab süstemaatiliselt meetmeid nõuetele mittevastavuse juhtumite avastamisel. EL kutsub Montenegrot üles jätkama korrapärast järelevalvet makseasutuste üle ning jääma ettevaatlikuks lubade väljastamisel uutele makseasutustele ja e-raha asutustele.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonnas märgib EL, et paljudel institutsioonidel, eelkõige Montenegro keskpangal, Montenegro kapitalituruametil, kindlustusjärelevalve ametil, hasartmänguametil, maksuametil, digitaalse vara eest vastutaval ametiasutusel, justiitsministeeriumil, siseministeeriumil, politsei rahapesu andmebürool, elektroonilise side ja postiteenuste ametil ning Montenegro advokatuuril on konkreetsed seaduses sätestatud kohustused.

EL rõhutab siiski, et selliste üksuste puhul, mis ei kuulu finantssektorisse (näiteks kinnisvara, raamatupidajad, hasartmängukorraldajad ja kauplejad), on järelevalve olnud ebapiisav, eelkõige seoses parandusmeetmete kohaldamisega, ning seda tuleks tõhustada, et vältida ebaseaduslikke rahavooge ja kurjategijate tegutsemist nendes valdkondades. EL jälgib sellega seoses võetavaid meetmeid.

Lisaks märgib EL, et paljud institutsioonid seisavad silmitsi personalipuudusega. Mõnel üksikul juhul leiab EL, et praegune töötajate arv ei ole piisav, et tagada õigusaktide rakendamise nõuetekohane seire ja piisav järelevalve. See kehtib eelkõige justiitsministeeriumi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonna töötajate ning hasartmänguameti kohta.

EL kutsub Montenegrot üles võtma kiiresti meetmeid, et suurendada peamiste rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eest vastutavate üksuste töötajate arvu, ning esitama selleks strateegia. EL rõhutab, kui oluline on, et Montenegro nendes valdkondades pidevalt järelevalveasutusi tugevdaks. EL jälgib sellega seoses võetavaid meetmeid.

Üldisemalt ja seoses avaliku halduse reformi üldise poliitikaga kutsub EL Montenegrot üles töötama välja saavutustel põhineva värbamispoliitika, täitma vabad ametikohad olemasolevate nn süsteemi ametikohtade puhul ja töötama välja kvalifitseeritud töötajate hoidmise poliitika. EL märgib, et need on õigusaktide nõuetekohaseks jõustamiseks ja rakendamiseks olulised sammud.

EL eeldab, et Montenegro viib oma õigusaktid kapitali liikumise, maksete ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonnas *acquis*'ga täielikku vastavusse. Ta kutsub Montenegrot üles tegema enne ühinemist otsustavaid jõupingutusi, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonnas haldussuutlikkust tugevdada. EL rõhutab vajadust tõhustada järelevalvet, kehtestada parandusmeetmed ning parandada koordineerimist ja teabevahetust kõigi asjaomaste institutsioonide vahel. EL kutsub Montenegrot üles täitma praegused vabad ametikohad, eelkõige justiitsministeeriumis ja hasartmänguametis, ning veelgi parandama rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonna töötajate koolitust ja oskuste arendamist.

EL tervitab jõupingutusi, mida on tehtud korrupsioonivastases võitluses erinevates selle peatükiga seotud institutsioonides, ning kutsub Montenegrot üles jätkama õigus- ja haldusnormide laiendamist, et parandada töötajate usaldusväarsust.

EL jälgib tähelepanelikult Montenegro võetud kohustuste täitmist, sealhulgas riigi õigussüsteemi ja haldussuutlikkuse kohendamist.

Üldiselt pöörab EL erilist tähelepanu sellele, et Montenegro saavutaks rakendamisel häid tulemusi.

* * *

Eeltoodud kaalutlusi silmas pidades märgib EL, et praeguses etapis ei ole käesolevat peatükki käsitlevad täiendavad läbirääkimised vajalikud.

Õigusaktide ELi *acquis*'ga vastavusse viimisel ja ELi *acquis*' rakendamisel tehtud edusammude jälgimine jätkub kogu läbirääkimisperioodi jooksul. EL rõhutab, et ta pöörab erilist tähelepanu kõikide eespool nimetatud konkreetsete teemade jälgimisele, eesmärgiga tagada Montenegro haldussuutlikkus, suutlikkus jõustada käesoleva peatüki kohast *acquis*'d ning õigusaktide ühtlustamise lõpuleviimine. Erilist tähelepanu tuleb pöörata haldussuutlikkuse tugevdamisele rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse valdkonnas. Montenegro õigusaktide vastavust *acquis*'le ja suutlikkust *acquis*'d kõigis valdkondades rakendada saab lõplikult hinnata alles läbirääkimiste hilisemas etapis. Lisaks kogu teabele, mida EL võib nõuda käesoleva peatüki üle läbirääkimiste pidamiseks ja mis tuleb esitada konverentsile, kutsub EL Montenegrot üles esitama stabiliseerimis- ja assotsiatsiooninõukogule korrapäraselt kirjalikku üksikasjalikku teavet *acquis*' rakendamisel ja oma haldussuutlikkuse tugevdamisel saavutatud edusammude kohta.

Kõiki eeltoodud kaalutlusi silmas pidades pöördub EL vajaduse korral sobival ajal käesoleva peatüki juurde tagasi.

EL märgib, et Montenegro kiidab oma läbirääkimisseisukohas AD 5/14 (CONF-ME 1) ja selle *addendum*'is AD 5/14 ADD 1 (CONF-ME 1) heaks 4. peatüki (kapitali vaba liikumine) alla kuuluva *acquis*' 2025. aasta 2. oktoobri seisuga. Peale selle märgib EL, et Montenegro kinnitab, et jätkab oma õigusaktide *acquis*'ga vastavusse viimise protsessi ning on Euroopa Liiduga ühinemise ajaks valmis *acquis*'d rakendama.

Lisaks tuletab EL meelde, et alates 2. oktoobrist 2025 kuni läbirääkimiste lõpetamiseni võidakse ELis vastu võtta uusi õigusakte.